

Revistă pentru românii de pretutindeni editată de Centrul de Studii pentru Resurse Românești
Contact: office@centruldestudii.ro

Monumentul soldatului sovietic din Tallin și-a găsit locul din centrul orașului într-un cimitir militar (foto sus)

Cimitirul militarilor români din Tighina a fost ras de pe suprafața pământului cu buldozerele (foto jos)

Moscova - înfuriată de mutarea unui monument al soldatului sovietic pag. 2

Cimitirul Dragalina transformat în monumentul ostașului sovietic pag. 3

Românii din Timoc și poezia lor acum 70 de ani pag. 4-5

Legea pentru românii de pretutindeni - văzută de la Chișinău pag. 6-7-8

Bucureștii au uitat de mormintele românești de la Tighina

Mutarea monumentului soldatului sovietic din Tallinn, capitala Estoniei, a provocat o adevărată isterie mediatică la Moscova. Și nu doar mass-media a reacționat dur: sub diferite pretexte destul de transparente Rusia a oprit livrările de produse petroliere către Estonia - o altă dovadă a faptului că Moscova folosește arma energetică în scopuri politice. Mai mult, autoritățile ruse au slăbit protecția pe care erau obligate să o asigure diplomaților, iar ambasadoarea Estoniei la Moscova a fost bruscată de mai mulți tineri furioși și Ambasada Estoniei a fost blocată timp de mai multe zile.

În mod ciudat Ungaria nu a beneficiat

de un tratament asemănător atunci când - la începutul anilor '90 - a scos din Budapesta toate statuile care glorificau puterea sovietică și a făcut cu ele un parc în afara capitalei. Iritarea maximă de la Moscova față de mutarea unei singure statui sovietice din Estonia indică faptul că Rusia consideră încă țările baltice ca făcând parte din zona sa de influență exclusivă - economică, politică și militară.

Uniunea Europeană își manifestă îngrijorarea față de ceea ce se întâmplă între Estonia și Rusia în legătură cu statuia soldatului sovietic. Însă la București se tace cu complicitate asupra cimitirului soldaților români din Tighina. La Tallinn a

fost mutată o statuie - la Tighina au fost rase de pe fața pământului 354 de morminte ale soldaților români. Statuia - cel puțin din punct de vedere estetic - monstruoasă de la Tallinn reprezenta amintirea unui regim de ocupație. Înversunarea împotriva unui regim criminal poate fi înțeleasă. Însă înversunarea împotriva a 354 de morți este absurdă și oribilă. O privire asupra fotografiilor este edificatoare: Rusia s-a înfuriat pentru mutarea unui monument într-un cimitir militar în vreme ce România tace și asistă la distrugerea a 354 de morminte ale ostașilor săi.

George DAMIAN

Moscova - înfuriată de mutarea unui monument al soldatului sovietic

Decizia Estoniei de a muta monumentul ostaşului sovietic din centrul capătălei Tallin a provocat cele mai violente manifestații din istoria acestei țări la sfârșitul lunii aprilie. O persoană a murit, iar alte 43 au fost rănite în urma confruntărilor cu poliția din timpul unei manifestații ce a avut loc în noaptea de 26 spre 27 aprilie. Polițiștii, 12 dintre care au fost și ei răniți, au utilizat tunuri cu apă și bastoane de cauciuc pentru a dispersa mulțimea. În ciuda confruntărilor soldate cu victime și cu peste 300 de arestări, autoritățile estoniene au reușit să demonteze statuia și să o ducă într-un loc păstrat secret.

Monumentul, cunoscut sub numele de Soldatul de bronz, este considerat de rușofonii din Estonia - o treime din populația țării - un tribut adus soldaților Armatei Roșii care au murit în luptele împotriva naziștilor, însă estonienii îl consideră o amintire sumbră a anilor de ocupație sovietică. Controversatul monument al soldaților sovietici a fost reînstatat pe 30 aprilie într-un cimitir militar din capitala estonă.

Agresiuni la Moscova

La doar două zile după mutarea monumentului diplomația de la Tallin a anunțat că familiile membrilor corpului diplomatic estonian de la Moscova au fost evacuate din rațiuni de securitate și a amenințat Rusia cu sancțiuni din partea Uniunii Europene. Ambasadoarea Estoniei la Moscova, Marina Kaljurand, a declarat că a fost atacată de tineri turbulenți, afirmând că evenimentele din aceste zile de la Tallin și Moscova sunt dirijate din umbră de autoritățile ruse.

Circa 100 de militanți ai organizației „Ai Noștri” - organizație de tineret, pro-Kremlin - au încercat la Moscova, să împiedice desfășurarea conferinței de presă susținute de

ambasadoarea Estoniei, în semn de protest față de mutarea monumentului dedicat soldatului sovietic din centrul capitalei estone la un cimitir militar de la periferia Tallinului. Cățiva militanți mai agresivi ai organizației menționate au dat buzna în sala de conferințe a săptămânalului 'Argumenti i fakti', unde era programată conferința ambasadorului estonian, și au început să scandeze „Nu, fascismului. Fasciștii nu vor trece!”.

Alți circa 200 de protestatari care pichetau de mai multe zile sediul ambasadei Estoniei din Moscova au blocat mașina care o ducea pe ambasadoarea estoniană la conferința de presă. Ei au smuls drapelul Estoniei de pe mașina cu număr diplomatic și nu au lăsat-o să treacă până când poliția a intervenit în forță.

Ambasadoarea Marina Kaljurand a acuzat Rusia de lipsă de dorință de a purta un dialog civilizat în problema transferului soldatului sovietic din centrul Tallinului. „Acțiunea de protest ce se desfășoară de mai multe zile în fața ambasadei Estoniei din Moscova și care a degenerat în acte de barbarie este dirijată de Kremlin”, a spus ambasadoarea, adăugând că cei care pichetează misiunea diplomatică estoniană acționează în acord cu autoritățile ruse.

Rusia sistează livrările de petrol pentru Estonia

Pe 3 mai Rusia a întrerupt livrările de petrol și cărbune efectuate pe calea ferată către Estonia, decizia Moscovei, luată - potrivit afirmațiilor oficiale - „din motive tehnice”, intervenind pe fondul tensiunilor provocate de strămutarea unui memorial sovietic din centrul capitalei estoniene. Societatea Căilor Ferate Ruse a anunțat că, începând cu data de 1 mai, compania a schimbat graficul livrărilor de petrol din cauza unor lucrări de reparații. Oficial, Moscova nu a adoptat și nici nu intenționează să adopte sancțiuni împotriva Estoniei, întrucât un astfel de gest ar complica relațiile ei cu Uniunea Europeană, în contextul apropiatului summit Rusia-UE din 17 mai de la Samara, unde ar urma ca cele două părți să înceapă la nivel înalt negocierile pentru un nou tratat de parteneriat, actualul acord expirând la sfârșitul acestui an. Anterior însă, prim-vicepremierul rus Serghei Ivanov a îndemnat rușii să nu cumpere mărfuri produse în Estonia, apelul oficialului rus fiind urmat de anunțul a trei importante lanțuri de magazine privind întreruperea vânzării de produse estoniene.

Cimitirul Dragalina transformat în monumentul ostașului sovietic

Administrația separatistă din Transnistria a pus pe 22 aprilie piatra de temelie a paracisului „în memoria soldatului eliberator rus”, în cadrul unei ceremonii festive, pe locul fostului cimitir ‘General Dragalina’ din suburbia Borisov a Tighinei. Acest eveniment marchează dispariția definitivă a cimitirului militar General Dragalina în care se odihneau peste 300 de militari români.

Ambasada Rusiei stimată la Tighina

La ceremonie au participat liderul separatist de la Tiraspol, Igor Smirnov, alți reprezentanți ai așa-ziselor parlament și guvern din Transnistria, comandantul forțelor ruse de menținere a păcii din regiune, oficiali ai ambasadelor Rusiei și Ucrainei în Republica Moldova.

Consilierul ambasadorului rus în Republica Moldova, Evgheni Lapustun a mulțumit autorităților municipiului Tighina pentru „grija manifestată față de memoria soldaților ruși căzuți, în diferite perioade istorice, pe aceste meleaguri”. Atașatul militar al misiunii diplomatice a Ucrainei în Moldova Serghei Zaharov a subliniat în alocuțiunea sa că „pământurile Transnistriei și Ucrainei sunt strâns legate”.

Nu în ultimul rând, liderul separatist transnistrean Igor Smirnov a apreciat ridicarea acestui memorial al gloriei militare ca pe o restabilire a adevărului istoric. „Nu va fi un moment dedicat doar ostașilor, ci și relațiilor eterne dintre Rusia, Ucraina și Transnistria, pentru că fiii acestora au apărut pământul pe care ne află”, a spus Smirnov, care a menționat că „Transnistria consideră de datoria sa să respecte istoria, națiunile și limbile lumii, precum și pământul său și credința ortodoxă”.

Cimitirul de la Tighina - problemă delicată

Conform datelor Oficiului Național pentru Cultul Eroilor de la București, în orașul

Tighina existau, în perioada 1941-1944, două cimitire de război în care erau înhumați 372 de militari: 351 în Cimitirul Eroilor ‘General Dragalina’ (319 militari români identificați, 14 neidentificați și 13 prizonieri sovietici) și 21 în Cimitirul parohial din oraș (13 militari români, dintre care 11 identificați, și opt militari germani).

Acest cimitir a fost desființat în luna februarie a acestui an, când autoritățile de la Tiraspol au ordonat demolarea crucilor de pe mormintele soldaților români. Zona cimitirului a fost suprainălțată cu aproximativ un metru de pământ adus cu basculantele făcând practic imposibilă orice fel de identificare ulterioară a soldaților români.

Problema cimitirului de la Tighina-Transnistria - este „extrem de delicată, pentru că incumbă și o latură politică”, declara la începutul anului directorul Oficiului Național pentru Cultul Eroilor, Cristian Scarlat, în fața Comisiei pentru Apărare, Ordine Publică și Siguranță Națională din Camera Deputaților. Președintele ONCE a explicat că Tighina se află sub jurisdicția autoproclamatei Republici Transnistrene, iar autoritățile române sunt în așteptarea unui răspuns din partea Ministerului de Externe de la Chișinău, întrucât, afirmă Cristian Scarlat, „numai statul moldovenesc poate rezolva această problemă în contextul juridic actual”. Pe de altă parte,

președintele ONCE a ținut să remarce că asemenea cazuri, precum cel de la Tighina, și-ar putea găsi o rezolvare prin încheierea unui acord între România și Republica Moldova, care să vizeze și problema mormintelor de război. Negocierea acestui acord cu Moldova a fost aprobată de Guvernul României, printr-un memorandum, încă de la începutul anului trecut, dar Ministerul de Externe al Republicii Moldova nu a dat niciun răspuns privind abordarea acestei chestiuni. „Cu atât mai mare este nedumerirea noastră, cu cât Republica Moldova a încheiat acorduri asemănătoare cu Federația Rusă, cu Germania și cu Ungaria”, a precizat șeful ONCE.

Românii din Timoc și poezia lor acum 70 de ani

Volumul „Poezia populară a românilor din Valea Timocului” - culese de Cristea Sandu Timoc - ne oferă prin introducerea sa realizată de academicianul Nicolae Cartoian o scurtă radiografie a situației românilor din Serbia de acum 70 de ani de zile. „Românii timoceni au dreptul să fie și ei auziți în ceea ce au mai scump în inima lor și în ceea ce a păstrat coeziunea lor: cântecul. Împlinim dar o datorie față de cultura neamului, acordând un loc de cinste sufletului românesc din Timoc” - aprecia Nicolae Cartoian. Situația românilor din Timoc a rămas aproape neschimbată, problemele lor rămânând în continuare în afara interesului autorităților de la București.

Cristina ȚINEGHE

N. Cartoian - timocenii continuă graiul oltenesc

D-nul C. Sandu, român timocean, îmi aduce un bogat material de poezii populare românești culese din Valea Timocului. D-nul C. Sandu și-a dat truda de a aduna acest material cu intenția de a face cunoscut în marginile mari ale românismului și glasul fraților săi timoceni. Am crezut că în aceste vremuri de săngeroasă încăierare între popoarele lumii, în care este în joc și ființa neamului nostru, românii timoceni au dreptul să fie și ei auziți în ceea ce au mai scump în inima lor și în ceea ce a păstrat coeziunea lor: cântecul. Împlinim dar o datorie față de cultura neamului, acordând un loc de cinste sufletului românesc din Timoc, în colecția Clasicii români comentată.

Românii timoceni locuiesc în sate aproape compacte, în ținutul sârbesc care se întinde la Sudul Banatului și al județului Mehedinți și Dolj, de la Dunăre până în creierii muntelui Rătan, între râul Morava și Valea Timocului. Ei vorbesc o limbă care în unele părți - la răsărit de linia Techia-Zăicieri spre valea Timocului continuă graiul românilor din Oltenia; iar în alte părți - spre apus de linia Techia-Zăicieri și pe valea Mlavei - se apropie de a Românilor din sudul Banatului.

În aceste părți, găsim forme vechi de limbă, ca în textele veacului al XVI - lea (Palia

de la Orăștie, 1582), forme care se mai găsesc azi în sudul Banatului, ca păstrarea lui n înainte de i urmat de o vocală: descuniat; intercalarea unui v eufonic în luva; genitivul singular feminin în iei: țariei Moldoviei; cuvinte care și-au păstrat înțelesul primitiv ca: a judeca â a stăpâni (compară cu românescul vechi judecie); jupân â boier.

Numărul românilor timoceni nu se cunoaște precis, deoarece statisticile se contrazic.

Statistici contradictorii

O socoteală sârbească din 1846, întocmită de Iacșici, dă un număr de aproape 100.000, care înfățișa atunci, după cum observa regretatul profesor de la Universitatea din Cluj, G. Vâlsan¹, peste a 10-a parte a populației din Serbia. O statistică oficială sârbească din 1895 dădea 159.510; o alta din 1900 înregistra numai 122.429. Profesorul german Weigand, care a călătorit prin satele românești din Timocul sârbesc în 1898, îi socotește între 150.000 și 200.000. Profesorul bulgar Romanski, care a cutreierat și cercetat din punct de vedere etnografic, în vara anului 1916, întregul ținut, dă o cifră de 232.000. Regretatul Vâlsan, care a încercat să verifice datele, în urma unei călătorii în aceste ținuturi își dădea cu socoteala, în 1913, că „după toate probabilitățile populația românească în colțul N.E. al Serbiei se ridică la o cifră cuprinsă între 260.000 și 300.000”. După alte informații, primite recent, numărul Românilor din Serbia

este cu mult mai mare și ar atinge cifra de 500.000.

Este însă greu de făcut o socoteală dreaptă. Unii dintre ei vorbesc românește, dar cunosc și limba sârbă din școli și armată. Câțiva - acolo unde au fost în minoritate - și aceasta la vest de Morava, deși se numesc români, au uitat însă limba părinților lor și vorbesc numai sârbește, căci această frântură de populație românească, care a luptat adesea cu credință și vitejie sub steagurile sârbești, nu are biserică și școală în limba ei. Câtă vreme românii timoceni au stat sub oblăduirea turcească - adică până la 1833 - ei s-au bucurat de dreptul de a avea biserici și școli naționale. Dela 1833 și mai ales după 1877, acest drept li s-a ridicat treptat. Preoții și învățătorii în satele românești din valea Timocului sunt sârbi. Drama pe care o trăiesc copiii care urmează în școlile primare sârbești din satele timocene ne este înfățișată astfel de dl. profesor E. Petrovici: „Am aflat, anume, că elevilor nu le era permis să pronunțe nici un cuvânt românesc din momentul în care intrau pe porțile în curtea școlii. De aceea îi vedeam în timpul recreației jucându-se într-o tăcere mormântală”. Aceeași constatare o face și profesorul maghiar Iosef Szabo.

Atitudinea aceasta a statului sârbesc față de populația românească din Timoc este cu totul neexplicabilă, fiindcă niciodată românii n-au vrut să aibă revendicări teritoriale la Sudul Dunării. Dimpotrivă, dacă au fost vreodată două popoare care în cursul unei istorii milenare să nu fi avut niciodată conflict acestea au fost: românii și sârbi. (acad. Nicolae Cartoian, 1943)

Cristea Sandu Timoc - culegător de folclor timocean

Când am pornit să colind plaiurile mele natale, cu scopul colecționării folclorului în anul 1937, am crezut că munca va fi terminată în cursul unui an. Dar lucrurile s-au petrecut cu totul contrariu și opera a durat câțiva ani, fără a fi adunat întregul tezaur spiritual timocean pe care mi l-am propus. Imensul material pe care-l descopeream cu cât mă adânceam în cercetări, mă încredința că este necesară o activitate îndelungată și sistematică.

M-am mărginit să pornesc la lucru fără vreun sprijin moral și material. Nu am și nici nu vreau să am pretenția, că am adunat totul. Sufletul românilor timoceni este atât de bogat, încât se impun vaste cercetări științifice.

Nu mai dintr-un sat și de la un singur cântăreț care nu este de meserie „lăutar“, am putut aduna zeci de balade ce nu pot încăpea în cuprinsul unui singur volum.

Ceea ce m-a îndemnat să pornesc la această grea muncă, nu a fost numai nevoia unei cercetări științifice, ci mai ales pătrunderea într-o regiune curat românească cu jumătate milion români, care trăiesc în aproximativ 300 localități între Morava și Valea Timocului, la un pas de România și care sunt sortiți să rămână în crudul anonim, în care i-a aruncat politica românească și cea din țările vecine.

Cu un gând curat, în care metoda științifică mi-a îngenuciat sentimentele, redând sufletul timocean în formele lui cele mai intime, am dorit să prezint lumii etnicul românesc din Carpații timoceni, scotându-i din anonim prin forța lor spirituală curată și arhaică, prin potențialul lor numeric, care a mirat pe cercetătorii străini, prin vitalitatea și tradiția lor pur românească.

Români fără drepturi

Românii timoceni trăiesc prin ei înșiși. Conservatismul lor, îi va pune încă la adăpost și procesul de „unificare etnică“ nu-și va ajunge scopul neomenesc, pe care l-au născocit niște străini de poporul românesc, sârbesc și bulgăresc, streini care prin asemenea metode, duc o luptă magică pentru a strica legăturile de prietenie tradițională între cele trei țări. Așa se explică de ce vecinii de peste Dunăre, nu au înțeles să acorde drepturile cele mai legitime unei enorme mase românești, legată de România prin Dunăre, axa permanentă de unire și existență a neamului românesc de-a lungul veacurilor. Din cauza acestei tendințe politice de a deznationaliza pe cei jumătate de milion de români, frații noștri timoceni, au rămas unicul grup etnic compact în Europa, fără școală și biserică în limba maternă.

Românii timoceni au dat și carne și suflet pentru renașterea națională a țărilor vecine, dar până în prezent gestul lor de cetățeni

loiali nu a fost înțeles datorită unor concepții străine de sufletul poporului sârbesc și bulgăresc și pe care le-a inventat diplomația străină inspirată de ură și gânduri întunecate.

Românii timoceni în viitor, vor fi însă puntea de unire și prietenie cu țările vecine, iar propaganda și gândul negru al străinilor de a-i arunca în mrejele asimilării tiranice, nu se va realiza niciodată.

Din cauza acestei greșite și dureroase metode căreia au fost supuși frații noștri dintre Morava și Valea Timocului, în cercetările mele am întâmpinat tot atâtea greutăți câte ar fi întâmpinat un explorator printre triburile malaieze. Despre aceste greutăți s-ar putea scrie o carte. Pentru tipărirea acestei colecții de poezii, se cuvin toate mulțumirile domnului prof. N. Cartoian, care a îmbrățișat cu tot sufletul cele mai variate probleme ale limbii și neamului nostru.

Acad. Nicolae Cartoian

Leagăn al românismului

Poezia populară dela Români din Valea Timocului (stăpânit într-o mică parte de către bulgari și în cea mai mare măsură de către sârbi), dacă prin forma ei lasă de dorit în unele părți, prin fondul ei, caracterizează bogata imaginație a sufletului românesc din Carpații Timocului, unde se aude același grai ca în Oltenia și Banat și unde te simți pe valea Jiului sau a Cernei, pe Munții Mehedintului sau Semenicul bănețean. Această individualitate etno-psihologică a spiritului timocean, oltean și bănețean, a permis existența la Porțile de Fier a neamului românesc, pe ambele maluri. Iată motivul care l-a făcut pe profesorul german de filologie romanică Gamillscheg, să afirme că Valea Timocului este al treilea leagăn de naștere și existență a neamului românesc.

Românii din Valea Timocului, trebuie scoși din anonim nu numai de noi Români dar și de prietenii de peste Dunăre. Trebuie cel puțin în această epocă de civilizație și cimentare a prieteniei între toate statele lumii, să se recunoască în chip sincer legitimitatea drepturilor celor mai sfinte pentru românii din Valea Timocului. Trebuie să se bucure și ei de limba lor pe băncile școlii și în amvonul bisericii, care în timpul turcilor le-a fost românească. Așa este posibil ca să se facă din români niște cetățeni buni, civilizați și culti. Contrariu, românii timoceni, în ciuda tuturor metodelor, se vor opune spontan, mărginindu-se a suga totul din sufletul lor curat românesc și arhaic, fără a ceda sistemelor necivilizate și neomenești, care în acest caz, sunt unice în Europa. Românii timoceni nu au profesori de istorie și învățători, dar își cântă trecutul prin lăutarii lor, făclieri permanenți ai obiditului suflet timocean. Când își cântă baladele, în sunetul în care coarda viorii plânge, bătrânii și tinerii plâng trecutul străbun, în care eroii au însângerat pentru „legea“ și dreptatea românească. (C. Sandu-Timoc, București, 10 Mai 1943)

Legea pentru românii de pretutindeni - văzută de la Chișinău

Vlad Cubreacov, deputat PPCD la Chișinău și reprezentant în Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei face în rândurile următoare o analiză critică (publicată de ziarul ZIUA, în 11 iunie 2005) a proiectelor pentru o lege a românilor de pretutindeni. Vlad Cubreacov este cel care a declanșat și dus la bun sfârșit procesul de recunoaștere a Mitropoliei Basarabiei. România nu a reușit până în prezent să propună un proiect coerent pentru românii din afara granițelor: în fața legiuitorilor români s-au aflat pe rând un proiect al PSD și un proiect al PNL. Ideea liberală a fost ținută multă vreme la sertar, fiind comparată (fără a fi extrase ideile bune dintr-o parte și alta) cu ideea social-democrată. De doi ani de când se discută necesitatea unui unei astfel de legi sprijinul acordat de la București etnicilor români pare să se fi redus extrem de mult în intensitate.

Noua ordine românească

Chiar de la bun început îmi exprim convingerea că analiza și discuțiile publice pe marginea proiectului de Lege privind sprijinul acordat românilor de pretutindeni vor converge spre identificarea unor răspunsuri și soluții practice la noile provocări ale timpului în care Lumea Românească sub forma construcției politice binare actuale România - Republica Moldova, în plin proces de globalizare, își construiește o soartă europeană demnă în familia națiunilor de pe continent. Noua ordine europeană și mondială reclamă o Nouă Ordine Românească.

România, ca și orice alt Stat național, are obligații față de compatrioții săi de pretutindeni. În această situație este cu neputință să trecem cu vederea obligațiile istorice pe care România, ca modul politic de bază al Lumii Românești, le are față de cel de-al doilea modul - adesea derutat identitar - Republica Moldova.

Prima obligație este cea a recunoașterii oficiale, prin lege, a Românilor ca Români, indiferent de locul de reședință al acestora, de cetățenie, de stare socială, de dialect sau grai, de sub-nume istoric, științific, regional sau

local, de confesiune, dacă sunt autohtoni sau alohtoni în spațiul lor de viață comunitară etc. Nu mai există astăzi în Europa nici o altă națiune a cărei identitate să fie subminată, contestată sau falsificată atât de virulent de cercuri politice și parapolitice de esență, aspirație sau obediență imperială. După cum nu există nici o altă națiune europeană care ar tolera un asemenea tratament, ceea ce face nefericită dovada lipsei de voință pentru apărarea și afirmarea plenară a propriei noastre identități. Simțim cu toții imperioasa nevoie să ni se recunoască filiația etnică, lingvistică, culturală și de multe ori confesională cu patria istorică. De precizat că România este printre ultimele țări din cele 48 europene care încearcă, cu o întârziere pe deplin reproșabilă, să-și construiască un cadru legislativ în materie de asistență a compatrioților de peste hotare.

Șase principii pentru români

Aruncând de la Chișinău o ochire asupra stării de lucruri, considerăm că Legea privind sprijinul acordat românilor de pretutindeni trebuie să răspundă câtorva sarcini, și anume:

a) să ofere o definiție conceptului de Națiune Română, din perspectivă istorică, culturală și etnică, dincolo de semnificațiile politice înguste ale termenului, ținându-se cont că nu există deocamdată o definiție europeană unanim acceptată a noțiunii de „națiune”. Legiuitorul român va trebui să țină cont la adoptarea legii de Recomandarea APCE 1735 (2006) din 26 ianuarie 2006 cu privire la conceptul de „națiune”, singurul document internațional în materie;

b) să definească noțiunea de Român, așa cum au făcut-o când a fost vorba de Bulgari, Unguri, Evrei, Germani sau Ruși parlamentele de la Sofia, Budapesta, Tel Aviv, Bonn și respectiv Moscova, ca să aducem doar câteva exemple euroconforme relevante și demne de urmat. De precizat că în acest moment Constituția României și ansamblul legilor în vigoare nu cuprind definiții juridice clare și exhaustive ale noțiunilor de Român și de Națiune Română. Acest vid conceptual trebuie completat;

c) să fixeze tipurile de relații dintre orice Român din afara țării și patria sa etnică;

d) să statueze asupra tratamentului preferențial pe care Statul Român va trebui să îl aplice Românilor de pretutindeni, majoritari în statul lor, cum e cazul Românilor din

actuala Republica Moldova, sau minoritari din celelalte țări;

e) să instituie noile categorii de acte valabile prin care va putea fi dovedită calitatea de persoană de origine română;

f) să ofere soluții practice juste tuturor problemelor majore pe care le va pune, începând cu 1 ianuarie 2007, noua frontieră exterioară a Uniunii Europene.

Protecție pentru conaționali

Astfel, Legea trebuie să vizeze mai multe aspecte și elemente cum sunt: scopurile și câmpul de aplicare a legii, direcțiile fundamentale ale politicii Statului Român în domeniu, originea și descendența românească, apartenența la națiunea istorică și culturală românească, reședința peste hotare, caracterul autohton (în țările vecine și Balcani) sau alohton (diaspora) al comunităților românești de peste hotare, neobligativitatea permisului de sedere în patria etnică, cunoștințele de limba română, dialectele istorice românești, drepturile consorțiilor și ale copiilor minori, natura avantajelor oferite în domeniile cultural, religios și educațional, de securitate socială și asistență medicală, transport, angajare la muncă, scutire de vize, acces la proprietate, obținerea și redobândirea cetățeniei, dreptul de a participa la alegerile locale în cazul stabilirii în România, organul reprezentativ al Românilor de peste hotare, organul de stat pentru Românii de peste hotare, cota de reprezentare

parlamentară a cetățenilor români stabiliți în afara țării, dreptul de vot prin corespondență și votul electronic pentru Românii care dețin cetățenia română, recensământul pentru Românii expatriați și urmașii lor etc.

Libertatea de circulație

APCE subliniază că „deplasarea spre est a frontierelor exterioare ale Uniunii Europene și introducerea de vize pentru traversarea acestora poate avea consecințe negative asupra schimburilor comerciale, turistice, culturale, științifice, umanitare și a altor schimburi dintre populațiile țărilor separate din nou de frontiere. În unele cazuri - și cazul nostru este de competență printre acestea, n.n. - închiderea acestor frontiere va avea drept consecință reducerea contactelor dintre membrii aceluiași grup etnic care trăiesc de cele două părți ale frontierei.” O Recomandare în această materie a și fost adoptată de APCE la 30 ianuarie 2004, completând un șir de alte documente similare ale APCE. Problema e cum vom ști noi românii să armonizăm interesul european cu cel al națiunii noastre etnice, istorice și culturale în procesul actual de reasezare și redivizare sociogeografică a întregului spațiu european. Râul Prut nu trebuie să devină un nou Zid al Berlinului, după care să rămână abandonat un sfert al națiunii române. Fără a pune în discuție frontierele actuale, odată adoptată, Legea privind sprijinul acordat românilor de pretutindeni va trebui să

diminueze substanțial, pentru Românul de rând, consecințele nefaste ale Pactului Ribbentrop-Molotov, resimțite până în prezent pe plan identitar.

De asemenea, Legea privind sprijinul acordat românilor de pretutindeni va trebui să constituie un instrument juridic complementar cooperării transfrontaliere în scopul salvării, păstrării și consolidării identității etnice, culturale, lingvistice și religioase a conaționaliilor noștri din vecinătatea spațiului de jurisdicție a Statului Român.

Certificate de origine română

Revenind la subiectul actelor de confirmare a originii românești, găsim potrivit ca Legea privind sprijinul acordat românilor de pretutindeni să prevadă în mod expres posibilitatea ca Asociațiile recunoscute ale românilor și structurile Bisericii Ortodoxe Române din afara țării să poată elibera, la cerere, Certificate de origine sau de identitate română. De remarcat în context că, aplicat la situația de la răsărit de Prut, Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor, reactivată în 1992 și admisă în legalitate sub presiune externă în 2002, reprezintă o instituție fundamentală românească cu jurisdicție teritorială în întreaga Republica Moldova (inclusiv teritoriile ocupate militar de Federația Rusă) și cu jurisdicție extrateritorială, din octombrie 1995, asupra românilor ortodocși din Ucraina, Belarus, Estonia, Letonia, Lituania, Rusia,

Armenia, Azerbaidjan și noile state mediodestice care solicită benevol jurisdicția acestora. Acest statut oficial i-a fost recunoscut Mitropoliei Basarabiei de autoritățile centrale de la Chișinău la 30 iulie 2002. Un statut asemănător îl au Episcopia Ortodoxă Română din Ungaria (cu sediul la Gyula) și Episcopia Ortodoxă Română din Serbia (cu sediul la Vârșet). Nu trebuie uitate nici Mitropolia Ortodoxă Română pentru Germania și Europa Centrală și de Nord, Mitropolia Ortodoxă Română pentru Europa Occidentală, Arhiepiscopia Ortodoxă Română din America și Canada, bisericile ortodoxe române din Australia și Noua Zeelandă, așezămintele Patriarhiei Române de la Ierusalim, Ierihon și Iordan, structurile de peste hotare ale Bisericii Greco-Catolice Române, ale Bisericii Romano-Catolice din România (Arhiepiscopia de București), precum și comunitățile românești de altă confesiune, în special neoprotestante, din țările vecine și din diaspora. (...)

O altă chestiune care ne preocupă serios este cea a necesității simplificării procedurilor de obținere sau de redobândire de către Români a cetățeniei române. La o privire atentă ne dăm seama că procedurile în vigoare sunt în mare parte birocratizate, greoaie și îndelungate în comparație cu procedurile din alte state vecine, fapt care limitează drepturile etnicilor români și constituie o sursă de permanență și legitimă nemulțumire din partea acestora. Să ținem cont că românii reprezintă singura națiune asociată și viitor membru al Uniunii Europene pe trupul viu al căreia se va așterne dureros peste jumătate de an frontiera comunitară exterioară. Este un handicap pe care legiuitorii bucureșteni au obligația și șansa reală să-l convertească într-un avantaj cu încă nebanuite efecte benefice.

Bubele proiectului

Referindu-ne nemijlocit la proiectul Lege privind sprijinul acordat românilor de pretutindeni, considerăm binevenite câteva observații de fond și de formă:

Proiectul, vizând, potrivit statisticilor disponibile, peste 10 milioane de români din afara țării, cuprinde doar 16 articole și, în comparație cu legile altor state europene în materie, se prezintă ca cel mai „subțire”. El trebuie completat cu un șir întreg de prevederi, pentru a reflecta și răspunde întregii game a problematicei culturale și identitare românești de peste hotare.

Proiectul este axat mai mult pe drepturile minorităților decât pe drepturile culturale, cuprinse în convenții și acorduri internaționale, ceea ce reprezintă un grav handicap conceptual.

Preambulul proiectului este superfluu și inutil, întrucât nu emană voința suverană a legiuitorilor români, ci sugerează limitarea voinței a suveranității Statului Român în materia

vizată. Lista documentelor OSCE și ale Consiliului Europei, deja învechite, citate expres în Preambul, ca și în articolul 3 al proiectului, este una nici pe departe exhaustivă, nu reflectă statutul viitor al României de stat membru al Uniunii Europene și, prin caracterul său omisiv, ar putea aduce atingere intereselor culturale legitime ale românilor din afara țării.

Noțiunea de „stat înrudit”, utilizată în proiect, este inexactă, deficitară logic și trebuie înlocuită cu cea de „țară sau stat de rudenie”, întrucât nu Statul Român este înrudit cu românii de peste hotare, ci viceversa.

Specificarea din articolul 1 al proiectului, prin care Statul Român se angajează să sprijine dezvoltarea legăturilor cu românii de peste hotare doar „cu respectarea legislației statelor ai cărei cetățeni sunt” aceștia, este sfidătoare și periculoasă, întrucât legislațiile în cauză pot fi, și adesea sunt, contradictorii și neconforme. Sugestia noastră este ca trimiterea să fie făcută la legislația României și la normele europene și internaționale în materie, care au preeminență în raport cu legislațiile naționale.

Filonul cultural românesc

Echivalarea făcută în articolul 2 al proiectului între persoanele de origine română de peste hotare și persoanele „aparținând filonului cultural românesc” este stranie și poate crea dificultăți majore la aplicarea legii, întrucât prevederea în cauză deturbează scopul presupus al legii. Într-un fel sau altul, neromânii, care studiază limba română în instituțiile de învățământ ale Serviciilor secrete străine, aparțin „filonului cultural românesc”, dar nu necesită sprijin sau protecție din partea Statului Român. De asemenea, neromânii minoritari etnici din România, care au părăsit benevol țara și s-au stabilit definitiv în patriile lor istorice (Ungaria, Rusia, Israel etc.), pot fi considerați ca aparținând „filonului cultural românesc”, dar nu răspund criteriilor de exigență pentru a fi considerați și „români de pretutindeni”, față de care Statul Român să aibă obligații de sprijinire sau protecție. Sprijinul și protecția culturală a Statului Român trebuie acordate cu prioritate etnicilor români de peste hotare amenințați, adică supuși proceselor nocive de aculturație și deznationalizare.

Sintagma „în/din străinătate” din întreg cuprinsul legii va trebui înlocuită cu sintagma „peste/de peste hotare”, întrucât românii din afara țării nu sunt peste tot minoritari sau alohtoni. De asemenea, cuvântul „minoritate”, cu toate variantele lui flexionare, va trebui înlocuit cu cuvintele „populație” sau „comunitate”, după caz.

Principiul reciprocității, în sensul prevăzut în proiect, va trebui eliminat sau trecut între

alte, întrucât nu toate statele în care există români și comunități ale acestora au minorități în România sau, dacă asemenea minorități există, nu avem garanția disponibilității pentru reciprocitate din partea statelor respective. Pe de altă parte, principiul reciprocității trebuie avut în vedere pentru a veghea, în procesul de examinare și adoptare a proiectului de lege, asupra faptului că legea română în materie să nu fie, sub aspectul avantajelor și tratamentului preferențial acordat, inferioară legilor țărilor vecine sau celor în care există minorități românești. România este parte la Convenția Culturală Europeană și aceasta nu obligă părțile contractante la reciprocitate.

În articolul 14, punctul 4 este prevăzută obligativitatea acordului autorităților din statele de reședință pentru înființarea filialelor Institutului „Eudoxiu Hurmuzachi” pentru românii de pretutindeni, ceea ce ni se pare mai mult decât o aventură riscantă. Am sugera înlocuirea trimiterii la acordul autorităților, cu trimiterea la dreptul european și respectarea procedurilor valabile în statele în cauză.

Noua perspectivă

Am fi bucuroși dacă aceste observații și sugestii pertinente ar fi luate în considerație de legiuitorii bucureșteni până la și în momentul adoptării Legii. În prima parte a observațiilor formulate pe marginea proiectului Legii privind sprijinul acordat românilor de pretutindeni am prezentat un șir de elemente și măsuri necesare care nu pot lipsi dintr-o asemenea lege. În cazul în care ar fi acceptate, toate măsurile înfățișate mai sus, imbinat înțelept cu altele de ordin juridic, economic, cultural, spiritual și educativ, deja cuprinse în proiectul Legii, ar putea constitui și o stavilă eficientă contra politicilor românofobe promovate uneori deschis, alteori subtil, de regimuri din alte state, care, de-a lungul mai multor decenii, s-au făcut vinovate de crimă de etnocid împotriva Românilor.

Aderarea României la Uniunea Europeană va deschide, în mod evident, o nouă perspectivă și pentru românii de peste hotare. Privind spre orizontul de timp marcat de 1 ianuarie 2007, întrezărim indicii clare că întregul spațiu românesc, ca unul de perfectă sinteză și de eliminare a oricăror antiteze, își va recăpăta rosturile istorice inițiale. Puterea de înnoire a neamului românesc stă astăzi în priceperea noastră de a acționa european, în spiritul epocii drepturilor omului, cu grijă pentru fiecare Român de acum și de maine, cu răspundere față de misiunea unică pe care Dumnezeu ne-a rezervat-o în simfonia lumii.

Deputat Vlad Cubreacov,
membru APCE (Comisia Cultură,
Știință, Învățământ),
Președinte al Asociației „Răsăritul
Românesc” din Chișinău